

Distorzijo, ki v medicini označuje izvin, pretrganje sklepnih vezi, v glasbi pa poseben kitarski efekt, lahko v prenesenem pomenu razumemo kot izrazit in skrajn napor, ki je pogoj za preseganje izjemne situacije, v kateri se znajde tudi glavni junak romana, petnajstletni Piksi, gimnazijec, upornik, umetnik, sin proletarskih staršev, prebivalec ljubljanskih ulic in punkovski zanesenjak. Glasba je za Piksija več kot zgolj zabava: je način samorealizacije, iskanje lastne identitete ter ustvarjalno dejanje, ki mu ga hladna in odtujena družina pa tudi širše okolje noče priznati. Fant mora za dosego svojega cilja premagati številne zunanje in notranje prepreke: opraviti s šibko samopodobo, se soočiti s svojo spolno vlogo, vztrajati kljub neodobravanju in nezaupanju družine ter posmehu vrstnikov, preseči ljubezensko razočaranje in odkriti, kaj je v odnosu pristno in kaj ponarejeno, opraviti s čustveno izpraznjeno

in prenarejeno glasbeno konkurenco, poleg tega pa se znajti še v številnih finančnih težavah, zgladiti odnose med člani skupine in se ob tem tudi sam učiti sprejemanja sebe in drugih.

Roman je tako v pravem pomenu besede razvojni: protagonist ob skrajnih naporih, s trmasto zagnanostjo in odpovedovanjem doživi pomembno notranjo preobrazbo: v sebi odkrije trdnost, ki temelji na moči lastne kreativnosti. Takšna intimna preobrazba pa se seveda ne manifestira kot klasični srečni konec.

Eruptivnost in prepričljivost zgodbe najde svoj optimalen izraz tudi v slogu. Avtor *Distorzije* ne izumlja jezika, ki bi se priličil domnevni mladosti, njegov jezik se zdi enako avtentičen ter hkrati izčiščen in skoncentriran, kot njegova tematska izbira.

(*Otrok in knjiga*, št. 66)

Darka Tancer-Kajnih

**OSVOBOJENI OTROK –
OTROŠTVO V DELIH ASTRID LINDGREN**
The Liberated Child – Childhood in the Works of Astrid Lindgren
Stockholm, 30.–31. maj 2007; www.sbi.kb.se/alccprogram.html

Ob 100-letnici rojstva Astrid Lindgren je Švedski inštitut za mladinsko književnost pripravil mednarodni simpozij, ki je potekal 30. in 31. maja v Stockholmu. Programsko ga je zasnovala in vodila dr. Maria Nikolajeva, profesorica primerjalne književnosti na Univerzi v Stockholmu, referate pa so predstavljali strokovnjaki mladinske književnosti in poznavalci Astrid Lindgren z različnih univerz in inštitutov mladinske književnosti. Bilo nas je okrog 150 udeležencev, največ iz nordijskih dežel, sicer pa po eden ali dva iz drugih evropskih držav, iz ZDA, Irana, Japonske in Gane. Iz Slovenije je bila še dr. Milena Mileva Blažić s Pedagoške fakultete v Ljubljani.

Simpozij o Astrid Lindgren je bil na visoki akademski ravni, zelo deloven in zanimiv. Ker sem imela pred tem priložnost prisostvovati dvema simpozijema o Astrid Lindgren (v Ljubljani in v Zagrebu) – na obeh je sodelovala tudi dr. Maria Nikolajeva – jih lahko med seboj primerjam. Švedski je bil bolj akademski, po posameznih sklopih referatov je bilo dovolj časa za pogovor udeležencev. Naša simpozija, kjer je bilo razmeroma veliko referatov in praviloma nič časa za pogovor, sta imela del referatov vendarle usmerjen k promociji del Astrid Lindgren in k bralcem. Večina abstraktov in referatov je bila že pred simpozijem v Stockholmu dostopna na domači strani

Švedskega instituta za mladinsko književnost: www.sbi.kb.se/alccprogram.html, sicer pa smo dobili komaj kaj tiskanega spremnega gradiva, pa tudi sicer je bil simpozij na zunaj zelo skromen (prostori na Švedskem inštitutu, postrežba med odmori). Te reči niso toliko pomembne, sem jih pa opazila, ker se pri nas ob organizaciji simpozijev precej ukvarjamo z njimi. Zato pa je program potekal do minute točno po napovedanih urah in vodil ga je sam direktor Inštituta Jan Hansson, ki je bil tudi sicer ves čas na simpoziju in z udeleženci.

Vsak dan smo slišali po dva plenarna referata, sicer pa smo se udeleženci razdelili v dve sekciji, ki sta potekali vzporedno (po dve dopoldne in popoldne), v odmorih so bile predstavitve posterjev. Prvi dan zvečer smo se udeležili podelitve nagrade ALMA (Astrid Lindgren Memorial Award), drugi dan pa so nam sodelavci nagrajene ustanove *Banco del libro* iz Venezuele predstavili svoje delo. Simpozij se je zaključil s plenarnim zasedanjem, na katerem so moderatorji seminarjev poročali o delu, in slavno- stno večerjo v knjižnici Inštituta. Tretji dan je bil organiziran fakultativni izlet v Wimmerby, rojstni kraj pisateljice Astrid Lindgren.

Plenarni referati na simpoziju so bili naslednji:

- Ulla Lundqvist, švedska pisateljica in strokovnjakinja za mladinsko literaturo, je ob pregledu osrednjih del A. Lindgren utemeljevala, da je pisateljica ne le ustvarjala originalne in radožive otroške like, ampak da je bila tudi vedno zagovornica njihove spontanosti in svobodnega odraščanja (*Always on the child's side*).
- Karen Coats, profesorica angleščine in književnosti na Univerzi v Illinoisu (ZDA), je analizirala *Piko Nogavičko* s posebnim poudarkom na odsotnosti staršev, še posebej očeta, ki je ze-

lo drugačen od drugih odraslih, ki imajo dolžnosti in delo ter postavljajo in spoštujejo pravila. Pikin očka je kapitan, ki pluje po morju in uživa na daljnih otokih (*Pippi Longstocking and the Father of Enjoyment*).

- Astrid Surmatz, profesorica literature na Univerzi v Amsterdamu (Nizozemska), je podala bistvene ugotovitve iz svoje doktorske disertacije, v kateri je proučevala prevode del A. Lindgren v nekatere svetovne jezike. Kljub nekaterim odmikom od izvirnih besedil so prevodi umestili A. Lindgren v najširši mednarodni literarni prostor in med bralce po vsem svetu: humana sporočilnost njenih del in pisateljičina prizadevanja ne poznajo meja. (*The International Astrid Lindgren*).
- David Rudd, profesor mladinske književnosti na Univerzi Bolton (Velika Britanija), pa se je lotil analize živalskih literarnih likov v delih A. Lindgren, vse od domačih do divjih, eksotičnih in fantazijskih živali. Opozoril pa je tudi na pisateljičino javno podporo prizadevanjem za zaščito živali in navajal njene izjave. (*The Animal Figure in Astrid Lindgren's Works*).

Sekcij je bilo osem.

- Sekcija z naslovom ***Astrid Lindgren in družba***:

Ulf Boëthius (Švedska) je razmišljal o divji, necivilizirani in neubogljivi Piki Nogavički. Pika je res književna oseba z nadnaravnimi sposobnostmi, toda v določenem kontekstu je lahko razumljena kot osamljen otrok, s katerim se starši ne ukvarjajo (dovolj); in kaj to pomeni ob delikventnosti sodobne mladine? Eva-Maria Metcalf (ZDA) je analizirala pismo A. Lindgren, ki ga je decembra 1939 pisala uredniku Dagens Nyhete; v njem razmišlja o otroštvu in otro-

kovih pravicah, ki se uresničujejo v ravnotežju med svobodo in varnostjo. Kako je pisateljica izkusila »otrokove pravice« v svoji družini in kako jih je izrazila v svojih delih?

Sandra Sanchez (Španija) je predstavila vpliv kulturnega in socialnega okolja na branje prvega prevoda *Pike Nogavičke* v Španiji. Sprva so ga razumeli kot subverzivni tekst o deklici, ki živi sama, brez pravil in ni pripravljena ubogati.

Janina Orlov (Švedska) pa se je lotila analize vloge živali v delih A. Lindgren, ki jih je kot kmečki otrok dobro poznala. Značilno je, da živali v njenih delih nikoli nimajo človeških lastnosti.

– Sekcija z naslovom **Medbesedilnost:**

Lena Kåreland (Švedska) je ob delih A. Lindgren razmišljala, kateri elementi in kateri estetski ter literarni vidiki sodijo v modernizem. Helene Høyrup (Danska) je iskala povezave med Piko Nogavičko kot osvobojenim otrokom umetnosti in otroštvom kot (večno) osvoboditvijo umetnosti. Åsa Johansson (Švedska) je raziskovala vpliv Lucy Maud Montgomery na dela Astrid Lindgren, Cornelia Remi (Nemčija) pa je utemeljevala zvezo med *Madicken* Astrid Lindgren in *Ano z Zelene domačije* pisateljice Lucy Maud Montgomery. A. Lindgren jo je imela za svojo najljubšo knjigo v otroštvu. Med junakinjama obeh pisateljic so nedvomno nekatere podobnosti (obe sta rdečelasi, bistri in ustvarjalni). Bralne izkušnje s tem besedilom in improvizirane dramatizacije z vrstniki so zagotovo vplivale na pripovedne tehnike A. Lindgren.

– Sekcija z naslovom **Tradicija in sprememba:**

Line Beck Rasmussen (Danska) je ugotovila, da A. Lindgren uporablja

tako tradicionalne kot moderne literarne postopke in prav v pravšnji meri obojega je njena izpovedna moč. Bjorn Sundmark (Švedska) se je lotil knjig o *Hrupni vasi*, ki so najbolj avtobiografske in tradicionalne, toda te »kmečke pripovedi« so ob izidu (1947, 1949, 1952) v primerjavi z deli Anne Marie Roos, ki je uvedla ta žanr 4–5 desetletij prej, prinesle mnogo novosti. A. Lindgren je ta žanr opazno modernizirala. Anette Öster (Danska) je analizirala – upoštevajoč Bahtina, Proppa in Wentzla – uporabo ljudskega izročila in pripovedne tehnike A. Lindgren v delih *Mio, moj Mio* in *Brata Levjesrčna*. Na istih delih je Milena Blazić (Slovenija) utemeljila zlom magične (domišljajske) kode in ustvarjanje nove.

– Sekcija z naslovom **Podobe otroštva:**

Roni Natov (ZDA) je primerjal Piko in Ronjo kot svetlo in temno pastoralo. A. Lindgren se ne ukvarja s socializacijo svojih junakinj. Suzanne E. Henshon (ZDA) se je spraševala, kaj je tisto, kar ohranja Piko kot priljubljeno in pozitivno junakinjo med mladimi bralci po vsem svetu. Kirsti Tveit (Norveška) je na podlagi najsodobnejših psiholoških in socioloških dognanj analizirala, kako se sodobni mladi bralci identificirajo s književnimi osebami iz del Astrid Lindgren in kaj jim te sporočajo.

Maria Andersson (Švedska) je primerjala deklištvu *Čarovnice gozdov* Helene Nyblom's in *Ronje* Astrid Lindgren. Gozd je menda v literaturi pogosto simbolno ozadje odrasčanja in razvoja; v *Ronji* gozd predstavlja lepoto, nevarnost in svobodo. Ronji so odprte vse poti v gozd.

– Sekcija z naslovom **Otroštvo, adolescence in zorenje:**

Bettina Kümmerling-Meibauer (Nemčija) je iskala avtobiografske elemente v pripovedih A. Lindgren: dogajalni prostor, povezanost z naravo, otroške igre ipd.

Alan Richards (Kanada) je razmišljal o temi bolezni in smrti v *Bratih Levjesrčnih*. Carole Scott (ZDA) je prav tako razmišljala o pisateljčinem odnosu do minevanja življenja in smrti. Yi Te Lin (Tajvan) pa je poudarila, da sta za zdravo odraščanje potrebna neodvisnost in čustvena povezanost s starši oziroma ravnotežje med njima. Astrid Lindgren to izraža v odraščanju otrok brez staršev, starši niso popolni; skozi njihovo izkušnjo naj bi tudi mladi bralec spoznal mesto in vlogo staršev.

– Sekcija z naslovom **Prevajanje:**

Sylvia Liseling-Nilsson (Švedska) je razmišljala o kulturni kodi v procesu prevajanja.

V primeru prevoda *Emila iz Lönneberga* (besedila izven krščanskega izročila) so težave pri prevajanju zaradi različne kulturne dediščine, semantičnih in medbesedilnih učinkov. Angelika Nikolowski-Bogomoloff (Finska) se je dotaknila ideoloških dimenzij v ameriških, britanskih in nemških prevodih *Madicken*. Spremembe v prevodih so posledica različnih ideologij in odnosa do določenih tabujev. Catherine Renaud Busscall (Švedska) je razmišljala o moči in nemoči prevodov ter medbesedilnih vplivih v angleških in francoskih prevodih, tudi o njihovem vplivu na priljubljenost med bralci. *Brata Levjesrčna* je utemeljila kot univerzalno mojstrovino.

– Sekcija z naslovom **Medkulturna recepcija:**

Gloria Bastos (Portugalska) je poročala o prvih prevodih del A. Lindgren

na Portugalskem, M H Mohammadi (Iran) o prevodu *Pike Nogavičke* v deželi Šeherezade, Mare Mürsepp (Estonija) o sprejemu A. Lindgren in njene *Hrupne vasi* v Estoniji, Christina Canameres Torrijos, Pedro C. Cerrillo in Arsenio Jesús Moya Guijarro iz Španije pa so na analizi časopisnih poročil predstavili percepcijo Pike Nogavičke v svoji deželi.

– Sekcija z naslovom **Intermedialnost:**

Elina Druker (Švedska) je analizirala ilustracije Ingrid Vang Nyman v delu *Pika Nogavička*, Agnes-Margrethe Bjorvand (Norveška) pa njeno *Mirabel* kot ilustrirano besedilo (1949) in kot kasnejšo slikanico. Andreas Bode (Nemčija) je predstavil nove ilustracije nekaterih del A. Lindgren v Nemčiji. Anna Battista (Velika Britanija) je razmišljala o filmskih priredbah del A. Lindgren, Olga Macots (Rusija) pa o vplivu filma in gledaliških predstav na priljubljenost del A. Lindgren v Rusiji.

Na **posterjih** se je Walter Anyanwu (Avstrija) spraševal, če sta osvobodjenje in konformizem v otroštvu »uvod v nasilje«. Verena Tibljas (Hrvatska) nas je s pomočjo Pike povabila k sprejemanju drugačnosti. Susan Marie Swanson (ZDA) je predstavila poučevanje domišljjskega pisanja s primerom A. Lindgren, Mare Mürsepp (Estonija) svet ilustratorke Ilon Wikland, jaz pa svojo slikanico *Pika v knjižnici*.

Udeležili smo se tudi podelitve nagrade ALMA (Astrid Lindgren Memorial Award), ki je potekala v Skansenu, v muzeju na prostem v Stockholmu. Nagrado je izročila kronska princesa Viktorija, prireditelj seveda ni bila brez nekaterih formalnosti, toda potekala je v zelo sproščenem in prisrčnem vzdušju. Veliko programa so predstavljali upri-

zorjeni odlomki iz del A. Lindgren in njene uglasbene pesmi. V glavnem so nastopali otroci in mladostniki.

Nagrado ALMA je tokrat prejel **Banco del libro** iz Venezuele, neprofitna organizacija za promocijo mladinske književnosti. Sedež organizacije je v Caracasu. Njen nastanek sega v leto 1960, ko so osnovali center za izmenjavo učbenikov – od tod tudi ime organizacije. Od takrat se je potopoma v več kot 45 letih razvila v močno in razvejano organizacijo, ki spodbuja ustvarjanje mladinskih knjig, razvija različne bralne programe, pospešuje razvoj mladinskih knjižnic in knjigarn ... in v najširšem pomenu promovira branje in mladinsko književnost.

V času simpozija v Stockholmu sem se med drugim sprehodila do hiše, kjer je Astrid Lindgren živela od leta 1941 do svoje smrti. Ogledala sem si Junibacken, igralni park, bolj hišo, v Stockholmu, ki je namenjen otrokom in vzgojiteljem, da bi prijetno preživeli prosti čas in se srečali s književnostjo, predvsem s književnimi junaki Astrid Lindgren.

Podobno je zasnovan, vendar mnogo večji in na prostem, tudi igralni park v Wimmerbyju, rojstnem kraju Astrid Lindgren, kakšnih 300 km južno od Stockholma. Park najprej nudi veliko možnosti za sprehod in igro na prostem, zabavo in dobro gostinsko ponudbo, obenem pa srečevanje z osebami in dogajalnimi prostori iz del Astrid Lindgren (komunikacija s književnimi osebami, igranje v vili Čira-čara, v Hrupni vasi idr.); spoznavanje (odlomkov iz) del A. Lindgren, v glavnem v dramatizirani obliki (muzikal idr.); v informativnem centru pa nudi zaokroženo informacijo o življenju in delu A. Lindgren, njene knjige v švedščini (tudi prevode), filme, posnete po njenih delih idr., seveda tudi

spominke in drugo promocijsko gradivo. Park ima svojo železniško postajo, (otroško) pošto, številne restavracije, vsak dan se dogajajo redne in izredne prireditve, vrstijo se presenečenja itd. Osupne ne le bogata in raznovrstna ponudba, ampak tudi izjemno sproščeno in igrivo učenje tako rekoč na vsakem koraku. Park vsako poletje obišče zelo veliko otrok in odraslih iz Švedske ter drugih nordijskih dežel, seveda tudi iz drugih evropskih držav, največ iz Nemčije.

Rojstna hiša Astrid Lindgren v Wimmerbyju je vzorno obnovljena in odprta za obiskovalce; poleg nje so informativno-študijski center, knjižnica in razstaveni prostor, kjer si je mogoče ogledati tudi film o življenju in delu pisateljice. Ob letošnjem praznovanju 100-letnice njenega rojstva, ki je bilo na višku prav med poletjem, so pripravljali – menda nekoliko provokativno – razstavo in vodene ogledde mesteca: k votlemu drevesu, kjer je imela Pika limonado, k stari osnovni šoli in cerkvi, na klanec, kamor se je Lote zapeljala s kolesom, ... do novega spomenika A. Lindgren na glavnem trgu (pisateljica tipka ob mizi, kjer je tudi prazen stol, ki čaka na obiskovalca) ... vse do pokopališča, kjer vas opozorijo na grob dveh tragično preminulih bratcev, ki sta ji menda bila eden od navdihov za *Brata Levjesrčna*, pa pisateljičin grob, kjer je zgolj skala z njenim podpisom ... Ganljivo in očarljivo (ter vredno posnemanja) je, kako ves kraj živi s svojo veliko rojakinjo, kako jo znajo predstaviti in tržiti. Tako Wimmerby, medtem pa konec maja v Stockholmu – razen v Junibackenu, knjigarnah in knjižnicah – še ni bilo opaziti pozornosti do 100-letnice rojstva Astrid Lindgren. (Opaziti pa je bilo praznične pozornosti ob 300-letnici rojstva Carla Linnéja.)

Tilka Jamnik